

**МОВНА СВІДОМІСТЬ П.ЗАГРЕБЕЛЬНОГО:
РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ-КОНЦЕПТУ ЖІНКИ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ
“ЮЛІЯ АБО ЗАПРОШЕННЯ ДО САМОВБИВСТВА”)**

**Наталія Карпенко
(Харків, Україна)**

Стаття присвячена моделюванню образу-концепту жінки в мовній свідомості П.Загребельного на матеріалі роману “Юлія або запрошення до самовбивства”. Виокремлено образи-концепти, що є складовими узагальненого образу-концепту, проаналізовано смисли, що безпосередньо його формують. Прیدілено увагу функціональним можливостям онімів.

Ключові слова: образ-концепт, смисл, мовна свідомість, онім.

Статья посвящена моделированию образа-концепта женщины в языковом сознании П.Загребельного на материале романа “Юлия или приглашение к самоубийству”. Выделено образы-концепты, составляющие обобщенный образ-концепт, проанализированы смыслы, непосредственно его формирующие. Уделено внимание функциональным возможностям онимов.

Ключевые слова: образ-концепт, смысл, языковое сознание, оним.

The article is devoted to the formation of the image-concept woman which is reflected in Zagrebelsky's language consciousness. The image-concepts which form the structure of the image-concept woman were defined and senses which form its structure were analyzed. The attention is paid to the functional capacity of the homonymies.

Постановка проблеми. Сучасна лінгвістика в межах своєї поліпарадигмальності передбачає розгляд мови крізь призму психології, філософії, з проєкцією на культуру й менталітет певного етносу. Когнітивна парадигма, що переважає в лінгвістиці на сучасному етапі її розвитку, ґрунтується на принципах антропоцентризму, а людина з усіма її психічними та ментальними процесами є відповідним пунктом мовознавчих студій. Одним із найбільш досліджуваних об'єктів когнітивної лінгвістики є особлива структура людської свідомості, що іменується концептом. Мовний вияв концептів є предметом уваги цілого ряду сучасних мовознавців (І.Голубовська, В.Жайворонок, Т.Космеда, О.Кубрякова, Л.Лисиченко, Т.Радзівська, О.Селіванова, Ю.Степанов та ін.), що розробляють проблему, пов'язану із вивченням концептосфери мови, окремої мовної особистості.

Актуальність дослідження полягає в тому, що образ-концепт жінки описуємо з огляду на специфіку його онтології в художній творчості мовної особистості, українського письменника, при цьому враховуємо й основні положення гендерної лінгвістики.

Незважаючи на те, що П.Загребельного вважають одним із найсамобутніших

українських письменників сучасності, його мовна свідомість на сьогодні малодосліджена, порівняймо праці Ю.Кохан [3], І.Ходаревої [5], Т.Юрченко [7].

Зауважимо, що образ-концепт жінки посідає провідне місце в мовній свідомості П.Загребельного; свідченням цього є численні жіночі характеристики, що виокремлені в його творах і вербалізуються за допомогою різних мовних засобів.

Мета статті – моделювання структури образу-концепту жінки шляхом виокремлення відповідних мовних засобів – репрезентантів ментального утворення на базі роману П.Загребельного “Юлія або запрошення до самовбивства”.

При викладі основного матеріалу відштовхуємося від того, що в названому романі П.Загребельний моделює образ-концепт жінки – своєї сучасниці. Цей концепт будемо моделювати за такими критеріями: ставлення до реальності/вимислу (жінка-мрія), за відношенням до діяльності чоловіка (дружина есесівця), за професійною діяльністю (міліціонерка), за соціальним станом (жінка-службовець), за сімейним станом (вдова).

Центральне місце в романі належить образів-концепту, який умовно номінуємо жінка-мрія, зважаючи на специфіку його змістовного плану та співвідношення із довкіллям. Моделювання цього образу-концепту є наслідком комбінування характеристик, що в сукупності становлять цілісний жіночий образ, який собі уявляють чоловіки як певний ідеал. Своєрідність образу-концепту жінка-мрія виявляємо через смисли, що їх містять відповідні абстрактні іменники. Частина з них – це слова на позначення емоційних станів, що пов'язані з душевними переживаннями, викликаними спілкуванням із жінкою. П.Загребельний послуговується синонімічною парою *щастя* – *блаженство*, порівн.: *стала його призначенням, судьбою, щастям...* [2, с.152]; *Ви спокуса і блаженство* [2, с.242]. Лексема *блаженство* виражає смисл “*утіха, велика насолода*” і вступає у синонімічні відношення з лексемою *заласся*, що її переважно вживають у розмовному мовленні, наприклад: *Вона ставала ще дорожчою для нього, суцільним повабом, залассям, тим обіцямим вирієм вічності...* [2, с.204]. *Вирій (ирій)* у давньослов'янських язичницьких міфах співвідноситься з християнським раєм: “слов'яни уявляли ірій країною вічного літа, чудовим садом, де мешкають боги та душі померлих та куди ховаються на зиму птахи” [6, с.197]. *Вирій* символізує стан цілковитого задоволення та спокою. *Жінка-мрія* є джерелом життя чоловіка, це засвідчує використання іменника *запорука (життя)*. Вживання лексем *призначення, судьба* виражає віру письменника у визначеність долі та існування єдиної жінки, призначеної чоловікові надприродними силами. Це підтверджують неодноразово вжиті в романі прикметники, порівн.: *...жити треба для жінки, але не для тої жеті безликої особи жіночої статі, яку підсовує тобі суспільство, а для єдиної на світі, лише твоєї, особливої, неповторної...* [2, с.214]. Додаткові смисли у зміст виокремленого образу-концепту приносять такі абстрактні іменники, як *маячня, божевілля, порівн.: ... чи була насправді, а чи то тільки мана, маячня, тяжке божевілля* [2, с. 256]. Їх вживання зумовлене схожістю цих хворобливих психічних станів зі станом чоловіка, який перебуває в розлуці з коханою. Письменник вживає низку семантично гетерогенних іменників, що виявляють сутність змісту відповідного ментального утворення, наприклад: *Була для нього матер'ю і коханкою, Богородицею і дитиною, святиною і звіром, душею і безмежністю* [2, с.279]. Жіноча сутність відзначається поєднанням протилежностей: святості (*Богородиця, святиня*) і тваринних інстинктів (*звір*),

наївності (*дитина*), її особа асоціюється з теплом домашнього затишку (*матір*) і сексуальністю (*коханка*). Жінка загадкова, непізнана, безмежна у своїх проявах (*безмежність*). Структуру цього образу-концепту доповнюють смисли, що акцентують увагу на сприйнятті *жінки-мрії* як дарунку долі. Про це свідчать уживання лексем *дар* та *втілення* (*благодаті*). Тут з'являються конструктивно зумовлені смисли, порівн.: *Не для себе, а для тої, що явилася йому з темної азійської ночі, і не тільки видінням, а й втіленням найвищої благодаті* [2, с.198]; *...мав би кинутися навстріч, бігти чимдуж, щоб не втратити цього нежданого дару* [2, с.179]. Лексема *дар* належить до урочистого стилістичного мовлення, а *благодать* входить до складу церковнослов'янських і вживання цих слів надає оповіді додаткового пафосу. Крім того, письменник використовує значну кількість порівнянь, що дають змогу більшою мірою виразити повноту емоційних переживань, що асоціюються із жінкою-мрією. П.Загребельний наділяє її моральною чистотою, вживаючи субстантив *свята*, проводить паралелі Бог – *жінка-мрія* та окреслює чітку межу між жіноцтвом узагалі та “єдиною жінкою”: *...вона вивисувалася над грішним світом, мов свята...* [2, с.84]; *Для мене Бог – це жінка, що зветься Юлією* [2, с.282]. Цікавими є порівняння, пов'язані з біблійними образами: *...жінка завжди тільки одна, мов ота первозданна Єва, доля її недоля усіх чоловіків знайти її, зустріти...* [2, с.247]; *...ви і ваше ім'я – це для мене як віднайдений рай...* [2, с.322].

Співвіднесеність *жінки-мрії* з дорогоцінною мотивована її значущістю для життя чоловіка, це виявляємо в таких порівняннях: *...беріг, як найдорожчий скарб* [2, с.212]; *...обережно поставив на землю, як дорогоцінну порцелянову статуетку...* [2, с.260]; *З Кам'янки – Юлія, з Покровського – Ольга. Мов дві неповторні перлини нанизані на нить Дніпра-Борисфена* [2, с.220].

П.Загребельний наділяє *жінку-мрію* надзвичайними здібностями, що омовлено передусім формами дієслів, наприклад: *...ось вона буде біля нього, знов доторкнеться, приторкнеться, воскресить і животворить...* [2, с.39]. Ці слова імпліцитно породжують смисли “життєві сили”, “внутрішнє оновлення” як наслідок фізичного контакту з жінкою. Номінативні одиниці на позначення образу-концепту *жінка-мрія*, сполучаючись із прикметниками на позначення зовнішності, репрезують відповідні смисли: *буйнотіла жінка* [2, с.24], *прекрасна Юліє* [2, с.28]; *радісно суцця, прекрасна тілесно* [2, с.162]. Прикметник *суцця*, що має стилістичні характеристики *книжне, застаріле*, у сполученні з прислівником *радісно* набуває смислу “*та, що дарує радість*”. Набір прикметників доповнюють слова: *загадкова жінка* [2, с.48]; *незабуття жінка* [2, с.166]; *особлива, неповторна* [2, с.214]; *фантастична, послана йому небесами* [2, с.250], що вкотре акцентують на неповторності жінки і виражають смисли “незвичність”, “таємничість”.

Цікавим є й те, що образ-концепт *жінка-мрія*, який виділяємо в романі, не був би завершеним без урахування описів фізичного аспекту спілкування чоловіка та жінки. А отже, в романі можемо простежити з'яву такого смислу, як “культ жіночого тіла”, що його виражено імпліцитно, порівн.: *...саме в ній, у її загадковому тілі ховається рай земний і рай небесний* [2, с.167]; *...бо він народжувався, і жив для цієї миті, для цього розкішного жіночого тіла...* [2, с.202]; *Убогий побут, повоєнна бідність, примітивне існування – все це відступає перед чарами жіночого тіла, багатшого за всі трофеї поверхньої Європи, за казки тисячі і однієї ночі, за золоті копальні царя Соломона, за*

найрозкішніші сні і за всю славу світу [2, с.167]. У порівняннях жіночого тіла з найдорожчими, найвизначнішими реаліями, вбачаємо наявність смислу “провідна ознака”, що входить у структуру образу-концепту *жінка-мрія*.

Показником надзвичайних властивостей тілесного вияву жінки є метафори: *Це солодке, неповторне, райське тіло. Не примітивна плоть, не пристрій для насолоди, а щось неземне, елізіум, едем, моє щасття, моя надія, моє багатство, моє все...* [2, с.204]. Тут П.Загребельний знову звертається до біблійної тематики – едем, до грецької міфології – елізіум. Ці місця асоціюються з душевним спокоєм, повноцінністю життя.

Надзвичайно насиченою, різноманітною та неповторною є палітра епітетів, що їх використовує П.Загребельний при описі жіночого тіла, часто наділяючи його красномовними ознаками. Для її образу характерні такі риси, як *розкутість, безсоромність, домінування фізіологічного над духовним*. Це виявляють специфічні епітети: *безсоромне тіло* [2, с.74]; *молоде, потужне тіло* [2, с. 204]; На зовнішні особливості вказує прикметник – *розкішне тіло* [2, с. 202] Цікавим є й епітет *жахливе*, порівн.: *...Шульга спізнав жахливе у безконечному повабі тіло...* [2, с.205]. Цей прикметник має негативну маркованість, проте в сполученні з іменником *поваб*, набуває смислу, що імпліцитно виражає емоції, почуття захоплення, напруги.

Про надзвичайну владу жіночого тіла над чоловіком свідчать епітети: *всемогутнє жіноче тіло* [2, с.332]; *сліпуче тіло* [2, с.90]; антитеза передає неоднозначність сприйняття жіночого тіла: *болісно цютливе при світлі і дику безсоромне в темноті* [2, с.205]. Досить промовистими є й порівняння: *...невловимим жіночим тілом, що спалювало його, мов червона пустеля...* [2, с.184]. Таке співвідношення вказує на можливість тіла викликати стани сильної емоційної напруги, збудження: *...м'яке, як теплий віск, і туге, як сталь, жіноче тіло, гірке й солодке, мов дикий мед, прекрасно довершене в кожному вигині, неначе витвір найвищою з мистецтв...* [2, с. 203]; *...смагляве жіноче тіло, витке, як ящірка...* [2, с.205]; *Її витке, як дика ліана...* [2, с.286]. Підставами для такого роду порівнянь є фізичне сприймання – м'яке, туге (дотиковий аспект). П.Загребельний уживає прикметники, що виражають смакові відчуття, наприклад: *тіло гірке і солодке, як дикий мед*. Це порівняння орієнтує на можливість існування опозиції відповідних речей на підставі схожості приємних відчуттів, пов'язаних із ними. Для більшої емоційної насиченості тексту вжито антонімічні пари: *м'яке – туге, солодке – гірке*. Порівняння *витке, як ящірка, як дика ліана*, а також активне використання дієслів руху (*...Юлія вислизнула з його чіпких рук, вдоволенна своєю меткістю* [2, с.23]; *...метнула від дверей...* [2, с.33]; *...промайнула голоною по кімнаті...* [2, с.35]) віддзеркалюють смисли “рухливість”, “швидкість” і засвідчують відповідні стани жінки, що особливо приваблюють чоловіка.

Серед деталей зовнішності, на яких акцентує увагу П.Загребельний, найпомітнішими є жіночі губи: їх опису письменник приділяє найбільше уваги. Губи (рідше *вуста*) мають характерну ознаку – *безсоромні*, що є свідченням відсутності скромності як риси характеру *жінки-мрії*, наприклад: *...пропікаючи тобі душу, палахкотять червоним вогнем безсоромні жіночі губи*. [2, с.18]. Але губи жінки є об'єктом, що приваблює чоловіка, збуджує його, це омовлюють такі метафори: *...але губи були мовби сигналом повабу, закликком, зойком безсоромності...* [2, с.25].

Цікавим є факт вживання воєнної лексики для розкриття образу-концепту *жінки-мрії*, наприклад: *...а поряд її безсоромні губи, і ти безпорадний, безпомічний перед нею, ти годен хіба що на капітуляцію...* [2, с.21]; *...гачебно скапітулював перед жінкою, зганьбився, осоромився...* [2, с.34] **як на танкодромі перед** *учбовими стрільбами, коли ти не знаси, чи сам перший стрелнеш по супротивнику, чи стрельне він по тобі; а ще щомиттєва загроза вступу до бою резерву головного командування: розложистих стегон, сумлінних очей, ледь розхилених соковитих губ...*[2, с. 25]. Замість звичного чоловічого *завойовувати жінку* П.Загребельний вживає дієслівну метафору: *вперто йшов на штурм* [2, с.30]; *...здійснюючи задуманий ними план ошукування Хомухіна і взяття штурмом неприступної фортеці під іменем Юлія* [2, с.262]. Звернення до воєнної лексики зумовлене можливістю співвіднесення стосунків чоловік – жінка із боротьбою. Ця тенденція відображає специфіку чоловічої психіки – одвічне прагнення до перемоги, самоствердження, проте смисл лексеми *капітулювати* вказує на те, що жінка має владу над чоловіком, що, судячи з усього, полягає в її здатності вдовольняти бажання чоловіка на фізіологічному рівні.

Смисли, що виражають чоловічу сутність підкорювача, завойовника, переможця, володаря виявляємо також у дієсловах, особливих порівняннях, наприклад: *І він теж у цій глині любив жінку, мав жінку, володів жінкою, як хан, як золотий богдыхан, як мідний ассірійський бик...*[2, с.37]. На бажання мати жінку за свою власність вказує з'ява смислу, що міститься в присвійному займеннику *його (його Юлія)*, ужитому в тексті неодноразово.

Фемінатив *жінка* сполучується з прикметниками, що характеризують жінку як слабку стать, наприклад: *Жінки завжди беззахисні, завжди жертви* [2, с.168]; *...жінка завжди забута, завжди жертва* [2, с.102].

У романі, що його аналізуємо, розкрито і зміст специфічного образу-концепту *дружина есесівця*. Цей складний концепт виокремлюємо на підставі врахування ознаки “професія чоловіка”. Важливість урахування зазначеної ознаки мотивована значущістю для свідомості українців чинника “патріархальний устрій суспільства”. У мовній свідомості П.Загребельного виокремлений концепт базується на негативних емоціях, що зумовлено відповідними історичними подіями – Другою світовою війною. Зміст концепту ґрунтується на сформованих стереотипах, що містяться в свідомості громадян бувшого Радянського Союзу. У словнику української мови маємо таке визначення: *есесівець* – “службовець фашистських каральних охоронних загонів (СС), на якого спирався гітлерівський терористичний апарат” [7]. Очевидно, ця професія викликає лише негатив у сприйнятті, особливо людей радянського та пострадянського простору з однаковою свідомістю.

Образ-концепт *дружина есесівця* переважно вербалізується в прямій мові головних героїв. Набір номінативних одиниць, що репрезентують цей образ-концепт, складають німецькі запозичення, які вказують на національність жінки, вжиті з іронією: *фройляйн* [22, с.64]. Письменник вводить іменник, що підсилює смисли, прагматику зневаги у ставленні до жінки, викликані її легковажною поведінкою: *гарнізонні шльондри* [22, с.73]. У структуру цього образу-концепту входить значна кількість зоонімів, використання яких – наслідок метафоричного осмислення на основі негативних асоціацій. Частина з них увіразнює надмірну вагу жінки, її незграбність, наприклад: *...зосереджується на цій есесівській свиноматці...*[2, с.76];

Ти можеш про це сказати оцим відгодованим німецьким телицям? [22, с.77]; *жахливий скіфський вершник на товстозадій німецькій кобилі* [2, с.100]. Цю групу іменників доповнює юкстапозит *женищина-корова*, порівн.: *Тепер ця женищина-корова дісталася нам* [2, с.76]. Це складне слово містке за наявністю негативних смислів – “грубість”, “відчуженість”, “вульгарність”, “несприйняття” і под. Зміст образу-концепту *дружина есесівця* доповнюють негативно марковані іменники, що акцентують увагу на сприйнятті жінки як “ворога”, “супротивника”, як “хижкої, чужої людини”, котра, знаючись із “нечистою силою”, здатна завдати шкоди, вчинити зло, порівн.: *Ворогиня. Вовчиця. Німецька відьма* [2, с.72]. Прикметники, що формують концептуальне поле аналізованого образу, теж виражають недоброзичливе ставлення до жінки, наприклад: *Яке право мала ця чужка, власне ворожка жінка перевтілюватися в його Юлію...*[2, с.80]. У цьому контексті маємо експліцитні смисли – “чужий”, “ворожий”.

Виявляє себе в творі й образ-концепт *міліціонерка*. Структуру цього концепту становлять похідні відмаскулінні фемінативи, що утворені шляхом додавання суфіксів *міліціонер-к-а, міліціонер-ш-а*, а також юкстапозитом, в якому лексема *жінка* нейтралізує родову ознаку маскулізму *жінка-міліціонер*. У мовному наборі, що репрезентує образ-концепт *міліціонерка*, є іменник, прикметник, прислівник, які мають спільні смисли, що відображають такі риси, як серйозність, твердість, – наслідок специфіки професії, порівн.: *...і суворий (але гарний незмірно) жіночий голос пролунав для обох докріливо і з загрозою* [2, с.18]; *...суворо мовила вона...*[2, с.18]; *...забула про міліцейську суворість, сказала майже ласкаво...*[2, с.19].

Не досить докладно в романі вербалізується образ-концепт *вдова*, проте виявляємо окремі смисли, що свідчать про певні особливості його сприйняття. Уживання усталеного порівняння увіразнює те, що жінки, які втратили чоловіків, відчувають гнів, розпач, порівн.: *Як тигриці в клітках!* [2, с.141]. Зміст вербалізованого концепту становить прикметник *нещасна*, що свідчить про почуття пригніченості та беззахисності.

Оригінальним уважаємо образ-концепт *жінка-службовець*, який також розкрито у творі. Цей концепт відображає особливості політичного устрою Радянського Союзу та становища жінки, яка задіяна в сфері політики. Для вербалізації цього образу-концепту в тексті вжито іменник чоловічого роду *спеціаліст*, який називає особу жіночої статі за посадою, порівн.: *спеціаліст нашого міністерства* [2, с.232]. Оскільки в політичній сфері чоловіки складали переважну більшість, то автор твору зауважує, що жінка “...була найбільша цінність того кола, власне, становила його справжню цінність, як рідкісний коштовний камінь визначав вартість золотої або навіть платинової каблучки”.[2, с.233]; *Була іконою, статуєю для поклоніння, жертвним камінцем...*[2, с.233]. Усі ці метафори вказують на те, що жінка такого статусу мала надзвичайно гарні зовнішні дані.

У романі “Юлія” яскравими виражальними засобами образів-концептів є й імена. Особливо виразне ім’я Юлія, що, власне, і є своєрідним утіленням образу-концепту *жінки-мрії*. Образ-концепт *жінка-мрія* – це узагальнення *жінки*, яка є ідеальною для чоловіка. Власна назва *Юлія* уособлює в собі усі характеристики ідеалу і мислиться як певне поняття: *...одне слово: Юлія для нього це був шифр, знак, символ на ціле життя на смерть і безсмертя* [2, с. 176]; *Всі ті жінки, які для нього значилися ім’ям Юлія, власне, були й не жінками...* [2,

с.320]. Отже, онім *Юлія* бере на себе роль ідентифікатора тієї єдиної *жінки*. Проте ім'я *Юлія* не єдине, що вербалізує образ-концепт *жінка-мрія*. Поруч із іменем *Юлія* функціонують такі оніми, як *Оля* і *Уля*: вони набувають символічного змісту. Очевидно, підставою для цього є схожість у звучанні цих слів, порівн.: *Хай її зовуть не Юля, а Оля, одна літера, один-єдиний звук, хіба це важить...* [2, с.149].

Географічні назви також функціонують у романі як репрезентатори образу-концепту *жінка-мрія*, зокрема цю роль виконує власна назва *Ташкент*, порівн.: *...мало не цілу вічність шукає свою незабутню жінку з ташкентської глиняної ночі...* [2, с.166]; *...азнав розкоші з тією жінкою в глиняному Ташкенті...* [2, с.193]; *...ставала Юлією з ташкентської ночі, його Юлією, його життям...* [2, с.286]. Метафоричний зміст цього оніма має амбівалентну семантичну структуру, що є наслідком кліматичних особливостей місцевості. З одного боку, назва міста асоціюється із *“нестерпною жарою, спекою, задухом”* [4, с.327], з іншого – із *“приємною теплою; теплом (станом); задоволенням від тепла; теплим місцем будь-де”* [4, 328]. Отже, *жінка-мрія* викликає почуття задоволення, утіхи, коли вона знаходиться поруч, у той же час у розлуці з нею чоловік перебуває у стані, що нагадує нестерпні умови життя.

Висновки. Характерною рисою роману “Юлія” є численні описи аспекту фізичного спілкування чоловіка та жінки, що є наслідком суспільних процесів, змін у колективній свідомості: це засвідчують проаналізовані мовні засоби як репрезентанти ментального утворення. Концептосфера П.Загребельного відображає самотність його мовної свідомості, що слід зафіксувати у відповідній лексикографічній продукції, до якої належить письменницький концептуарій.

Перспектива подальших розвідок із зазначеної проблеми базується на тому, що образ-концепт *жінки*, який відображено в мовній свідомості П.Загребельного, не може бути обмежений лише одним твором письменника. Для моделювання цілісного образу-концепту *жінки*, що міститься у мовній свідомості П.Загребельного, необхідно розглянути своєрідність його репрезентації у всій творчості письменника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник української мови / [уклад. і гол. ред. В.Т.Бусел]. – К., Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2007. – 1736 с.
2. Загребельний П.А. Юлія або запрошення до самовбивства [роман] / П.А.Загребельний. – Харків: Фолио, 2006. – 670 с.
3. Кохан Ю.І. Фраземіка в системі ідіостилю письменника (на матеріалі художньої прози О.Гончара і П.Загребельного): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01. “Українська мова” / Ю.І.Кохан. – Харків, 2003. – 20 с.
4. Отин Е. С. Словарь коннотативных собственных имен Е.С. / Е.С.Отин. – Донецк: Юго-Восток, 2004. – 412 с.
5. Ходарева І. Семантичні зв'язки лексики “любов” у романі П.Загребельного “Брухт” / І.Ходарева // Семантика мови і тексту: Матеріали ІХ Міжнародної конференції. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 194–196.
6. Шапарова Н.С. Краткая энциклопедия славянской мифологии / Н.С. Шапарова. – М: Аст, 2001. – 624 с.
7. Юрченко Т.Г. Оказіоналізми у творчості Павла Загребельного структурно-семантичний і стилістичний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01. “Українська мова” / Т.Г.Юрченко. – К., 2003. – 20 с.